2007-16 i 22-RE

CAUSA 2007-16 i 22-RE

Números de registre: 199-2007 i 318-2007. Recursos d'empara

SENTÈNCIA DEL 12 DE NOVEMBRE DEL 2007

BOPA núm. 98, del 21 de novembre del 2007

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 30 d'abril del 2007, per la representació processal dels Srs. Antonio José De Matos Martins i Antonio José Martins i de la Sra. Maria Teresa De Matos Machado Martins, mitjançant el qual interposa recurs d'empara contra la inactivitat del Tribunal de Corts per haver-se produït una presumpta vulneració dels drets a un judici de durada raonable, a la jurisdicció i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, i atès que demana al Tribunal Constitucional que admeti aquest recurs i que dicti sentència en què es constati i es corregeixi la inactivitat del Tribunal de Corts i el compel·leixi o declari la seva obligació de procedir, sense més demora ni dilació, a resoldre l'incident de nul·litat d'actuacions presentat per aquesta part, el 4 de juliol del 2005;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 22 de juny del 2007, per la representació processal dels Srs. Antonio José Martins i Maria Teresa De Matos Machado Martins, mitjançant el qual reitera la denúncia de la vulneració del dret a un judici de durada raonable i interposa recurs d'empara contra els autes del 23 de maig del 2005 i del 28 de juny del mateix any, i contra l'aute del 29 de maig del 2007, dictats pel Tribunal de Corts, per haver-se produït una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la

Constitució, i atès que demana al Tribunal Constitucional que admeti aquest recurs, que declari la nul·litat dels autes objecte de recurs i que retrotregui “les actuacions processals seguides en la causa de diligències prèvies número 746-1/02 a data immediatament anterior a l’aute del 23 de maig del 2005, i revocant l’Aute de la Batllia de data 15 de setembre del 2004, i disposant que l’Hble. Batlle completi la instrucció de les diligències prèvies número 746-1/02, en la mesura que encara sigui possible, sense més dilacions de cap mena, i dicti els autes de processament que corresponguin i, a l’ensems, asseguri totes les responsabilitats, tant directes, com subsidiàries, com solidàries, dimanants dels fets constitutius de delicte; subsidiàriament, atès el temps transcorregut i les proves irremeiablement fetes malbé, declari la vulneració al dret a la jurisdicció, a un procés degut i a un judici de durada raonable que han patit els demandants (...), per raó de les actuacions i pronunciaments judicials continguts en la causa de diligències prèvies número 746-1/02; així com la responsabilitat de l’Estat andorrà”;

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41, 88 i 98 c);

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítol sisè;

Vist l’informe del Ministeri Fiscal del 5 de juny del 2007;

Vist l’aute del 6 de juliol del 2007, que va admetre a tràmit, sense efectes suspensius, el recurs d’empara 2007-16-RE;

Vist l’informe del Ministeri Fiscal del 27 de juliol del 2007;

Vist l’aute del Tribunal Constitucional del 7 de setembre del 2007, que va acumular els dos recursos d’empara esmentats i va admetre a tràmit, sense efectes suspensius, la causa acumulada;

Vistos els escrits d’al·legacions presentats i registrats, en temps i forma, al Tribunal Constitucional, per la representació processal dels recurrents;

Vistes les conclusions formulades, dintre de termini, per la part recurrent i pel Ministeri Fiscal;

Escoltat l’informe del magistrat ponent, Sr. Carles Viver Pi-Sunyer;

Antecedents

Primer

El 29 d’octubre del 2002, el Sr. Carlos Jorge Machado Martins, va perdre la vida en un accident de treball a l’obra de condicionament de les pistes d’Ordino-Arcalís mentre estava pilotant una màquina excavadora que va bolcar.

El 5 de desembre del 2002, els recurrents actuals, germà i pares del difunt, van presentar una querella criminal per un presumpte delicte major d’incompliment de les mesures de seguretat en el treball amb resultat de mort contra els responsables de la concepció del seguiment tècnic i de la direcció i supervisió de la realització de l’obra, i dels mitjans tècnics i humans i contra tots els qui resultessin ser responsables de les condicions de seguretat de l’obra d’acondionament de les pistes d’esquí esmentades.

Segon

Aquesta part detalla fil per randa totes les actuacions dutes a terme fins el 15 de setembre del 2004, data de l’aute mitjançant el qual la Batllia va acordar decretar, entre d’altres, l’arxiu de les diligències prèvies.

Tercer

La part demandant va interposar recurs d’apel·lació contra aquesta decisió d’arxiu davant el Tribunal de Corts, per tal com va considerar que la instrucció no estava acabada, que s’havia trobat en una situació d’indefensió i que existien indicis racionals de criminalitat suficients per dictar el processament dels querellats.

Mitjançant aute del 23 de maig del 2005, aclarit posteriorment el 28 de juny del mateix any, el Tribunal de Corts va acordar-ne la desestimació, ja que de manera substancial va declarar que la

màquina excavadora es trobava en bon estat de funcionament i que no s'apreciava l'incompliment de les mesures de seguretat per part de les persones responsables de la direcció i supervisió dels treballs, ni que el lloc de treball presentés unes condicions no apropiades per al funcionament de la màquina en qüestió.

Quart

El 4 de juliol del 2005, la part demandant va presentar un incident de nul·litat d'actuacions contra la decisió de segona instància. Com que no es va obtenir resposta en el decurs d'un any, aquesta part va presentar un segon escrit insistint en la resolució de l'incident plantejat.

Cinquè

En absència de tota resposta, el 30 d'abril del 2007, la representació processal dels Srs. Antonio José De Matos Martins, Antonio José Martins i Maria Teresa De Matos Machado Martins va presentar un recurs d'empara davant el Tribunal Constitucional contra la inactivitat del Tribunal de Corts en la resolució de l'incident de nul·litat plantejat, inactivitat que no tan sols vulnera les disposicions de l'article 18 bis de la Llei transitòria de procediments judicials, sinó que també vulnera els seus drets a la jurisdicció i a un judici de durada raonable, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

Aquesta part recorda la jurisprudència del Tribunal Constitucional i la del Tribunal Europeu dels Drets Humans en la definició del concepte de durada raonable i destaca que l'afer no presenta cap complexitat particular i que l'actuació dels demandants no pot ser criticada.

Per acabar, la part recurrent demana al Tribunal Constitucional que admeti aquest recurs i que dicti sentència en què es constati i es corregeixi la inactivitat del Tribunal de Corts i el compel·leixi o declari la seva obligació de procedir, sense més demora ni dilació, a resoldre l'incident de nul·litat d'actuacions presentat per aquesta part, el 4 de juliol del 2005.

Sisè

El 5 de juny del 2007, el Ministeri Fiscal va presentar un informe en què s'oposava a l'admissió a tràmit del recurs d'empara 2007-16-RE, perquè no s'observa cap limitació al dret a la defensa i a la

jurisdicció en les resolucions dictades pels tribunals, compte tingut de la decisió del Tribunal de Corts, notificada al Ministeri Fiscal l'1 de juny del 2007. Efectivament, la part recurrent demana que es compel·leixi al Tribunal de Corts a procedir sense més demora a la resolució de l'incident de nul·litat d'actuacions, presentat el 4 de juliol del 2005, la qual cosa s'ha fet el 29 de maig del 2007, donant resposta a les al·legacions de la part recurrent.

Així doncs, el Ministeri Fiscal sol·licita la inadmissió a tràmit del recurs d'empara 2007-16-RE.

Setè

L'11 de juny del 2007, la part recurrent va presentar un escrit en què manifestava que el Tribunal de Corts li havia notificat l'aute que resolt l'incident de nul·litat d'actuacions i que l'adjuntava en annex.

Aquesta part manifesta que de cap manera ha desaparegut la vulneració de l'article 10.2 de la Constitució, ja que el termini escolat entre la formulació de l'incident i la seva resolució ha sigut de dos anys quan per expressa disposició legislativa hauria d'haver estat resolt en dos mesos.

Per tant, aquesta part demana que es mantingui el seu recurs d'empara, que es tinguin per reproduïdes totes les al·legacions i argumentacions contingudes en el seu escrit anterior i reitera les seves peticions.

Vuitè

El 6 de juliol del 2007, el Tribunal Constitucional va acordar admetre a tràmit la causa, sense efectes suspensius.

El procediment d'aquesta causa va anar seguint el seu curs i la part recurrent i el Ministeri Fiscal van presentar, en temps i forma, els preceptius escrits d'al·legacions i de conclusions, en què es reproduïen les argumentacions respectives adduïdes en els seus escrits anteriors.

Novè

El 22 de juny del 2007, la representació processal dels Srs. Antonio José Martins i Maria Teresa De Matos Machado Martins va interposar un recurs d'empara contra els autes del 23 de maig del 2005 i del 28 de juny del mateix any, i contra l'aute del 29 de maig del 2007, dictats pel Tribunal de Corts per haver-se produït una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

En aquest escrit manifesta que s'ha vulnerat el dret a un procés degut, per tal com no s'han practicat les diligències adequades a la instrucció (infringint d'aquesta manera les disposicions del Codi de procediment penal) i s'han malmès definitivament proves de gran vàlua, com seria la immobilització immediata i el precinte de la màquina accidentada.

Afegeix que la sistemàtica dels recursos establerta en el Codi de procediment esmentat no garanteix de manera suficient el dret al recurs per raó de la seva restricció i exigüitat. Efectivament, tot i que aquesta part no negava la competència del perit designat considerava que s'havia de destacar que no podia actuar de manera objectiva, atès que era assalariat de l'empresa venedora i reparadora de la màquina excavadora, motiu pel qual va intentar recusar-lo, però la Batllia no va donar lloc a la recusació, decisió que d'acord amb l'article 194 del Codi de procediment penal no és susceptible de ser recorreguda.

Aquesta part també considera que la durada del procediment, no només la resolució de l'incident de nul·litat d'actuacions, ha estat excessiva i s'ha vulnerat el seu dret a un judici de durada raonable, i amb aquest objectiu subratlla els criteris jurisprudencials que s'han de tenir en compte per estimar aquesta vulneració en la causa objecte d'aquest recurs d'empara.

Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que admeti aquest recurs, que declari la nul·litat dels autes objecte de recurs, que retrotregui les actuacions processals a la data immediatament anterior a l'aute del 23 de maig del 2005, que revoqui l'aute de la Batllia del 15 de setembre del 2004, que es completi la instrucció de les diligències prèvies i que es dictin els autes de processament que corresponguin i, a més, que s'assegurin totes les responsabilitats, tant directes, com subsidiàries, com solidàries, que resulten dels fets constitutius de delicte; subsidiàriament, que es declari la vulneració al dret a la jurisdicció, a un procés degut i a un judici de durada raonable, així com la responsabilitat de l'Estat andorrà.

Desè

El 27 de juliol del 2007, el Ministeri Fiscal va presentar un informe en què demanava la desestimació

del recurs d'empara, perquè el que realment pretenen els recurrents és una revisió i reforma de les consideracions jurídiques adoptades en les resolucions objecte de recurs, que estan fonamentades jurídicament i que no són arbitràries, per tant, no hi ha la vulneració de cap dels drets recollits a l'article 10 de la Constitució.

El Ministeri Fiscal estima que al llarg del procediment no s'ha limitat el dret a la defensa i a la jurisdicció dels recurrents, ja que s'ha donat resposta motivada i fonamentada en l'ordenament jurídic andorrà a cada una de les seves al·legacions, que no es pot considerar l'existència de cap mancança en la instrucció que impliqui la vulneració de l'article 10 de la Constitució, ni que justifiqui la nul·litat sol·licitada i manifesta que el contingut de les decisions objecte de recurs fonamenta la no apreciació d'elements conformadors d'il·lícit penal en els fets d'autes, ni d'indicis per determinar l'existència de l'incompliment de les mesures de seguretat per part dels responsables de la direcció i la supervisió dels treballs en qüestió i que el Tribunal de Corts va acordar l'arxiu del procediment sense infringir cap norma, ni vulnerar el dret a un procés degut.

Així doncs, el Ministeri Fiscal sol·licita la inadmissió a tràmit del recurs d'empara 2007-22-RE.

Onzè

El 7 de setembre del 2007, el Tribunal Constitucional va acordar admetre a tràmit el recurs d'empara 2007-22-RE, i d'acord amb les disposicions de l'article 34.3 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, que permeten decidir en qualsevol moment de la tramitació acumular varis assumptes en un de sol per raó d'identitat o semblança d'objecte, va acordar acumular el recurs 2007-22-RE amb el recurs 2007-16-RE i designar el Sr. Carles Viver Pi-Sunyer ponent de la causa acumulada.

Dotzè

La part recurrent i el Ministeri Fiscal van presentar, en temps i forma, els preceptius escrits d'al·legacions i de conclusions, en què es reproduïen les argumentacions respectives adduïdes en els seus escrits anteriors.

Fonaments jurídics

Primer

Com s'ha exposat amb deteniment en els antecedents, els recurrents van interposar un recurs d'empara en data 30 d'abril del 2007, en què es denunciava la vulneració del dret a la jurisdicció (article 10.1 de la Constitució) i a un judici de durada raonable (article 10.2 d'aquest mateix text), ja que en aquesta data de la interposició del recurs d'empara, el Tribunal de Corts encara no havia donat resposta a l'incident de nul·litat d'actuacions presentat un any i mig abans, malgrat que l'article 18 bis de la Llei de modificació de la Llei transitòria de procediments judicials, del 22 d'abril de 1999, estableix un termini de deu dies naturals per resoldre aquest tipus d'incidents. En el petitum de la seva demanda d'emparament demanava que es compel·lís la Presidència del Tribunal de Corts a resoldre sense més dilacions l'incident esmentat. El 29 de maig del 2007, el Tribunal de Corts va resoldre finalment l'incident de nul·litat desestimant-lo.

El 22 de juny del 2007, els recurrents en empara van interposar un segon recurs en què tornaven a denunciar la vulneració del dret a un judici de durada raonable en relació amb l'incident de nul·litat, ja que, segons el seu parer, la resolució posterior de l'incident no reparava les dilacions ja produïdes. A més, estenien la conculcació d'aquest dret al retard produït en la realització de tres actuacions processals: als 35 dies transcorreguts per immobilitzar la màquina excavadora, als més de 4 mesos per donar resposta a l'escrit pel qual es sol·licita la reconstrucció de l'accident i als 9 mesos per resoldre el recurs d'apel·lació.

En aquest segon recurs d'empara, també van denunciar la vulneració dels drets a la jurisdicció i a un procés degut amb resultat d'indefensió que, segons el parer dels recurrents, hauria produït l'aute del 29 de maig del 2007 del Tribunal de Corts que desestima l'incident de nul·litat. Aquestes vulneracions serien conseqüència, fonamentalment, de la insuficiència de les diligències d'instrucció per fixar els fets en què es basa l'arxiu de les actuacions, dels defectes en la pràctica de la prova pericial i de la impossibilitat de recórrer la recusació del perit designat per la batlle instructora.

Segon

Pel que fa a la denúncia de les dilacions excessives sofertes pel procés, que en rigor afecten a l'article 10.2 de la Constitució, més que no pas a l'article 10.1, atès el caràcter més específic del primer, aquest Tribunal, seguint una consolidada jurisprudència del Tribunal Europeu dels Drets Humans, ha reiterat que aquest dret constitucional no incorpora en el seu contingut el deure de respectar els terminis legalment establerts per realitzar les actuacions judicials pertinents. La conculcació d'aquests terminis pot suposar una vulneració de la legislació processal corresponent, però no comporta la vulneració automàtica del dret constitucional proclamat a l'article 10.2, ja que allò que garanteix és que les actuacions judicials es realitzin en una durada raonable i, per determinar aquesta raonabilitat, cal ponderar, en essència, la complexitat de la qüestió enjudiciada, l'activitat desplegada pels òrgans judicials i l'activitat i actitud o comportament processal de les

parts.

L’aplicació d’aquesta raó de decidir al cas aquí enjudiciat porta directament a l’atorgament de l’empara pel que fa a les dilacions en la resolució de l’incident de nul·litat. Tanmateix, aquest no és el cas de les altres tres dilacions. En efecte, els 35 dies per a la immobilització de la màquina excavadora, els 4 mesos per donar resposta a l’escrit que sol·licita la reconstrucció dels fets i els 9 mesos per resoldre el recurs d’apel·lació no es poden considerar irraonables ateses les circumstàncies del cas i les pautes del funcionament normal de la justícia a Andorra.

En canvi, ni la complexitat de la qüestió plantejada, ni l’actitud de les parts –la part recurrent va denunciar repetidament les dilacions i en cap moment va tenir una actuació obstruccionista ni dilatòria- ni les pautes habituals del funcionament de la justícia poden justificar un retard de 21 mesos per resoldre l’incident de nul·litat d’actuacions. El fet que el Tribunal de Corts, amb posterioritat a la presentació del primer recurs d’empara, hagués dictat finalment la resolució corresponent, no repara la dilació ja produïda. La vulneració ha deixat de produir-se, però la que ja s’ha produït no queda sanada o reparada per la resolució tardana. Tanmateix, el que és cert és que aquesta resolució condiciona el contingut de la nostra decisió que evidentment no pot consistir en “compel·lir” al Tribunal de Corts perquè dicti la resolució, sinó que s’ha de limitar a declarar la vulneració del dret constitucional i, al mateix temps, a declarar que els recurrents tenen dret a ser indemnitzats pels perjudicis soferts.

Tercer

Les pretensions relatives a la vulneració dels drets a la jurisdicció i al procés degut, amb resultat d’indefensió, no es poden acollir. Els recurrents han tingut accés a la jurisdicció i als recursos legalment previstos, han pogut defensar els seus drets i interessos en totes les fases del procés, inclosa la d’instrucció, i han obtingut una resposta raonada i raonable a les seves pretensions. Les al·legacions basen les preteses vulneracions constitucionals en què no s’han practicat diligències suficients per aclarir els fets i en les deficiències relacionades amb el peritatge realitzat per l’expert designat per la batlle instructora, especialment en la impossibilitat de recórrer aquesta designació.

No correspon al Tribunal Constitucional entrar a analitzar la forma concreta en què s’han realitzat aquestes diligències, ni ponderar si se’n podien haver realitzat d’altres. Pel nostre judici de constitucionalitat només cal constatar que la decisió d’arxiu objecte de recurs es va basar en uns fets que gaudeixen d’un suport probatori suficient i que permeten arribar de manera no irraonable, a través d’un procés de deducció sense fractures lògiques, a la conclusió assolida.

Pel que fa al peritatge, als nostres efectes, convé tenir present que els recurrents van poder al·legar

allò que van estimar oportú respecte del dictamen pericial, van poder demanar els complements que van creure necessaris, van disposar de la possibilitat de nomenar un perit al seu càrrec i van obtenir una resposta en dret sobre la recusació del perit designat per la batlle instructora. El fet que aquesta decisió no pogués ser objecte de recurs no vulnera els drets al·legats, ja que es tracta de drets constitucionals de configuració legal, que tenen l'abast que els hi donen les lleis processals i si bé és cert que aquestes lleis processals tenen límits constitucionals, en aquest cas, aquests límits no es veuen vulnerats, perquè no es pot deduir de la Constitució l'existència d'un dret al recurs davant les desestimacions de les recusacions tal com pretenen els recurrents.

No es pot considerar, doncs, que, des de la perspectiva del dret constitucional al procés degut i a no patir indefensió, en aquest cas s'hagin produït les vulneracions que es denuncien.

DECISIÓ:

En atenció a tot el que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

HA DECIDIT:

Primer

Declarar que s'ha vulnerat el dret a un judici de durada raonable en la resolució de l'incident de nul·litat d'actuacions.

Segon

Estimar l'empara sol·licitada per la representació processal dels Srs. Antonio José Martins i Maria Teresa De Matos Machado Martins pel que fa a la vulneració del dret a un judici de durada raonable en relació amb la resolució de l'incident de nul·litat d'actuacions.

Desestimar l'empara pel que fa a aquest dret en relació amb les altres resolucions judicials, així com les vulneracions denunciades dels drets a la jurisdicció i a un procés degut.

Tercer

Declarar que els recurrents tenen dret a ser indemnitzats pels perjudicis soferts.

Quart

Publicar aquesta sentència, d'acord amb el que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al Butlletí Oficial del Principat d'Andorra.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal dels Srs. Antonio José Martins i Maria Teresa De Matos Machado Martins, al president de la Batllia, al president del Tribunal de Corts, i al Ministeri Fiscal, ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 12 de novembre del 2007.

Didier Maus

Carles Viver Pi-Sunyer

President

Vicepresident

Miguel Herrero de Miñón

Magistrat